

HÍREK az EU lisszaboni kábítószerügyi központjából

KÁBÍTÓSZER-HASZNÁLAT NEMEK SZERINT

A kábítószer miatti kezelési szolgáltatások a nők számára még mindig csak korlátozott mértékben állnak rendelkezésre Európában

(2006.11.23., LISSZABON) Az **EU kábítószerügyi központjának (EMCDDA)** jelentése szerint az egészségügyi szolgáltatók Európa-szerte most kezdik felismerni azt a tényt, hogy a kábítószer-problémákkal küzdő nőknek speciális igényeik vannak, és ezek az igények speciális beavatkozásokat kívánnak meg, ugyanakkor a kifejezetten nők számára nyújtott szolgáltatások továbbra is rendkívül korlátozottan állnak rendelkezésre. Ez a megállapítás szűrhető le a Központ által ma kiadott ***Kábítószer-probléma Európában című 2006-os éves jelentés*** ⁽¹⁾ mellett közreadott nemek szerinti áttekintésből.

A ma megjelent áttekintés szerint a kábítószer miatt kezelést biztosító szolgáltatások rendszerint a — többségében férfi — opiátfüggők igényei köré szerveződnek, így a „nemek szerint specifikus kezelés” általában a női kábítószer-használókat megcélzó beavatkozásokat jelenti. Miközben ma már szinte mindegyik **EU-tagállamban**, csakúgy mint **Norvégiában**, működik legalább egy, kizárólag nőknek, illetve gyermekes anyáknak fenntartott kábítószer miatti kezelési egység, az ilyen szolgáltatások még mindig kivételt képeznek, és gyakran a nagyobb városokra korlátozódnak. Ennek megfelelően a nők többsége ma is az általános szolgáltatásokon keresztül kap segítséget.

A kérdéssel kapcsolatban az **EMCDDA igazgatója, Wolfgang Götz** a következőt nyilatkozta: „A jelentésünk egyértelműen alátámasztja, hogy ma Európa-szerte találhatunk olyan jól működő gyakorlati példákat, amelyek irányt mutathatnak. Léteznek olyan szolgáltatók, amelyek hatékonyan működnek terhes nők esetében, érzékenyek a gyermekkel rendelkező nők problémáira, és akár a fizikai vagy szexuális visszaéléshez kapcsolódó drogproblémákkal rendelkezőket övező komplex kérdésekkel is foglalkoznak. Nem azt kell tehát kérdeznünk, hogy milyen szolgáltatásokra van szükségük a nőknek; a kérdés sokkal inkább az, hogyan biztosíthatjuk, hogy ez a fajta speciális ellátás jobban hozzáférhetővé váljék és széles körben rendelkezésre álljon.”

A kábítószer-problémák kezelése — és a megvonási tünetek elkerülése — fontos az anya és a gyermek egészségének védelme érdekében. Ma már sok országban működnek a terhes kábítószer-használók számára a kezeléshez kedvezőbb hozzáférést biztosító speciális szolgáltatók, ugyanakkor a támogatás a gyermek megszületése után nem mindig folytatódik.

A kábítószer miatt kezelést megkezdők között Európában jelenleg körülbelül 20% a nők aránya. A vizsgálatok a nők esetében a gyermekgondozással kapcsolatos problémákat találták az egyik legfontosabb visszatartó tényezőnek a segítség kérésénél — jelenleg a kábítószer miatt járóbeteg-kezelést igénybe vevő nők közül majdnem minden negyedik (23%) gyermekekkel él együtt. A gyermekgondozási kérdések kezelése éppen ezért központi elem az olyan „nőbarát” szolgáltatások kialakításában, amelyek a női kábítószer-használók számára a kezelést vonzóvá és megtartó erejűvé tehetik. **Belgium, Csehország, Németország, Görögország, Franciaország, Írország, Olaszország, Luxemburg, Hollandia, Ausztria, Portugália, az Egyesült Királyság és Norvégia** egyaránt kínál szülői elemmel bővített programokat. Bár a nemek szerint specifikus szolgáltatások középpontjában jellemzően az anyaság áll, az egyik **svéd** tanulmány például az apaság jelentőségét emelte ki a kábítószerfüggő férfiak szempontjából.

Az ártalomcsökkentő intézkedések a nőket esetleg nem érik el

Az EU valamennyi országára igaz, hogy több férfi hal meg kábítószer-túladagolás miatt, mint nő; a kábítószerrel összefüggő halálesetek számában pedig a nők aránya országtól függően 7–35% között van. A ma megjelent áttekintés azonban arra is felhívja a figyelmet, hogy a kábítószerrel összefüggő halálozási tendenciákban „érdemi különbségek” mutatkoznak a két nem között. Míg a túladagolások halálesetek száma az EU-ban 2000 és 2003 között (EU-15) a férfiaknál körülbelül 30%-kal esett vissza, ugyanezen időszak alatt a nők esetében csak 15%-kal csökkent a halálesetek száma. Ez azt a kérdést veti fel, hogy a magas kockázatú kábítószer-használókat megcélzó ártalomcsökkentő intézkedések kevésbé hatékonyak a nők, mint a férfiak esetében.

Ugyancsak aggodalomra ad okot a HIV-fertőzés viszonylag magas előfordulási aránya a kábítószer intravénásan használó nők körében. Az intravénás kábítószer-használó nők gyakrabban prostituálódnak, és sérülékenyebbek a HIV-fertőzéssel szemben. Az intravénás kábítószer-használók körében kilenc országban elvégzett legújabb vizsgálatok adatainak tanúsága szerint a HIV előfordulása az intravénás kábítószer-használó férfiak körében átlagosan 13,6%, a nőknél pedig 21,5%.

Az **EMCDDA** arra figyelmeztet, hogy bár összességében több férfi használ kábítószer intravénásan, és többen is halnak meg emiatt, nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a tényt, hogy az intravénás kábítószer-használó nők nagyobb kockázatnak lehetnek kitéve, egyszerűen nehezebben elérhetőek.

Csökkenőben a nemek közötti szakadék?

„A kábítószer-jelenség szinte minden szempontból markáns különbségeket mutat a két nem között” — olvashatjuk a mai áttekintésben. A kábítószer-használók körében a férfiak száma továbbra is meghaladja a nőkéét Európa valamennyi országában, különösen ha gyakori, intenzív és problémás használatról van szó.

A felnőtt (15–64 éves) népesség körében végzett felmérés adataiból készült **EMCDDA**-elemzés nem talált határozott bizonyítékot arra vonatkozóan, hogy a férfiak és nők kábítószer-használatának mértéke közötti különbség csökkenőben lenne. Ugyanakkor a diákok (15–16 évesek) kábítószer-használatára vonatkozó adatok aggasztó tendenciákat mutatnak. Néhány tagállamban a lányok a kábítószeres és az alkohol életprevalenciája terén kezdenek felzárkózni a fiúkhoz, ami kérdéseket vet fel azzal kapcsolatban, hogy várhatóan milyen hatással lesz ez a kábítószer-használat jövőbeli szintjeire.

Csehországban, Dániában, Észtországban, Írországban, Lettországban, Lengyelországban, Szlovákiában és Norvégiában például a legutóbbi felmérések a nemek közötti eltérés csökkenését jelezték azon diákok körében, akik már kipróbálták a kannabiszt (4. ábra). Három országban pedig — **Írországban, Finnországban és Norvégiában** — nagyjából ugyanannyi fiú és lány diák számolt be arról, hogy használt már kannabiszt. Az ecstasy használatának életprevalenciáját tekintve a nemek aránya körülbelül hasonlóképpen megegyezett **Csehországban, Németországban, Spanyolországban, Észtországban, Magyarországon, Írországban, Lettországban, Szlovákiában, Finnországban és az Egyesült Királyságban** (5. ábra) ⁽²⁾.

Egész Európára igaz, hogy a túlzott ivásról (definíció szerint öt vagy több alkoholos ital elfogyasztása egyazon alkalommal, az elmúlt hónapban) továbbra is inkább a fiúk számolnak be, **Írország, az Egyesült Királyság és Norvégia** (8. ábra) kivételével. A lányok rendszerint egyetlen kábítószer-használati típus esetében állnak az élen, mégpedig az orvosi rendelvény nélkül szedett nyugtató- és csillapítószeres életprevalenciájában. A jelentő országok több mint felében jeleztek 5%-os vagy azt meghaladó életprevalencia rátákat, de ez az érték a lányok körében **Litvániában** a 18%-ot, **Lengyelországban** pedig a 22%-ot is elérte (7. ábra).

Kamaszfiúk — a drogprevenáció elmulasztott lehetősége

A kábítószeres használatát és a kapcsolódó problémák kifejlődését tekintve a fiatal fiúk a lányoknál nagyobb kockázatnak vannak kitéve. Egyre nagyobb számú kutatás utal arra, hogy a fiatal férfiak fejlődési igényeikhez igazított beavatkozások a szolgáltatások fejlesztésének ígéretes területét jelenthetik. A nemek szerinti

megelőzési tevékenység mindezen megállapítások ellenére továbbra sem általános az EU-ban, ahol pedig mégis alkalmazzák, ott rendszerint a lányokat részesítik benne. A kifejezetten a fiúk igényeit megcélzó prevenció programok hiánya ilyenformán elszalasztott lehetőséget jelent a drogvenció terén végzett munkában Európában.

Wolfgang Götz végezetül hozzátette: „Több mint 20 év telt el azóta, hogy az európai kormányok először szólítottak fel arra, hogy a kábítószer területén külön figyelmet kell fordítani a nemek közötti különbségekre. E kérdés fontosságának általános elvi elismerését az elterjedt gyakorlat még mindig nem tükrözi. Világos az üzenet: új szolgáltatásokkal kell választ adni arra a tényre, hogy a nemi hovatartozás kihat az egyének által megélt problémátípusokra, akár csak a kezelésben való részvételi hajlandóságukra, illetve arra, hogy mely szolgáltatástípusok bizonyulnak hatékonyak”.

Megjegyzések:

(¹) A sajtóközleményben idézett ábrák mindegyike ebben a Kiemelt téma fejezetben található meg. Kiemelt téma (csak angol nyelven)- Selected issue: „A gender perspective on drug use and responding to drug problems”
<http://issues06.emcdda.europa.eu>

(²) ESPAD adatok — <http://www.espad.org/index.html>